

Koronakurimus

– ajankuvaa vanhusten-hoidossa

Taina ulkoilemassa,
taustalla
Metso-kirjasto

Taina Helin on tehnyt pitkän sairaanhoitajan- / yksikön vastaavan uran Sopimusvuori ry:n ja Oy:n mielenterveyskuntoutujien parissa. Viime vuodet hän on toiminut Treili Oy:n muistisairaiden asumisyksiköissä sairaanhoitajana. Taina lupautui kertomaan VIESTI-lehden lukijoille vanhustenhoidon tunnelmista ja arjesta koronakevään, -kesän ja -syksyn aikana.

Maski iskostunut kaikille työntekijöille

Joka aamu työpäivä alkaa maskinlaitosta. Luonnollisesti, kun ollaan asukkaiden parissa, puetaan maski ylle. Saimme kokeilla myös visiirejä, mutta kaikki kokivat maskit paremmiksi. Visiiri oli liian kankea ja hankala lähihoitotyössä, joskus asukas saattoi koputtaa siihen kesken kaiken hoitotoimenpiteen. Maskia ei vaihdeta joka asukkaan jälkeen, mutta aina, jos hoitaja itse tai asukas on koskettanut sitä, jos siihen on roiskahtanut jotakin, tai se on

kostunut esim. aamutoimien tai suihku-
tuksen aikana. Myös WC:ssä käyntien ja
ruokataukojen jälkeen otetaan uusi mas-
ki, tai jos se joudutaan syystä tai toisesta
poistamaan kasvoilta väliaikaisesti. Eten-
kin kesäkuumalla oli hiostavaa ja raskas-
ta pitää maskia. Ulko-ovella käytiin välillä
haukkaamassa happea. Joidenkin maski-
en läpi on vaikeampi hengittää. Aamu-
raportilla on mahdollista pitää turvavälit
ja olla ilman maskeja, mutta ruokatauolla
kylläkin istumme melko lähekkäin syö-
mässä ja maskejahan ei tuolloin voi pitää.
Työpäivän aikana yhdeltä hoitajalta kuluu
keskimäärin n. 5-6 maskia. Meillä niitä on
ollut saatavilla myös kevään aikana.

Asukkaat eivät käytä maskia, heitä ne hu-
vittavat ja naurattavat. Eräs asukas, joka
ei enää puhu, viittoili minua sormellaan,
koska selvästi maski huvitti häntä.

Silmillä viestiminen ja sanoittaminen

Silmillä viestiminen, katsekontaktin saa-
minen, on tullut entistä tärkeämmäk-
si. Asukas näkee hoitajan kasvoista vain
silmät. Silmät kertovat, ollaanko iloisia
vai vihaisia. On mielenkiintoista, miten
asukkaat osaavat lukea ja aistia maskin
takaakin hoitajansa olotilan. Eräänä päi-
vänä olin väsynyt, tekemättömät tehtä-
vät painoivat ja olin tavallista hiljaisempi.
Asukas sanoi, että älä hermostu, älä ole
vihainen. Pyysin anteeksi ja kerroin ole-
vani väsynyt, ja ettei huono oloni johtu-
nut hänestä.

Hymy maskin takana ei riitä. Asiat ja tun-
teet täytyy myös sanoittaa, puhuminen
ja äänen painot ovat entistä tärkeämpiä.
Joskus luullaan, että muistisaira-at asuk-
kaat eivät kuuntele ja ymmärrä, mitä ym-
päriällä tapahtuu. Olemme kertoneet ja

selittäneet heille korona-ajasta, he kat-
sovat uutisia televisiosta, lukevat lehtiä
ja tajuavat enemmän kuin miltä näyttäisi.
Eräs mies, joka ei enää paljon puhu, sanoi
aamutoimilla yhtäkkiä: "Se korona tulee
Kiinasta ja valloittaa", ja puhui pitkään.
Toisen kerran hän sanoi: "Trumppi ei vä-
litä koronasta." Asukkaat itse eivät ole
niin hämillään koronasta. He muistavat,
miten espanjantaudista puhuttiin heidän
nuoruudessaan. [Espanjantauti oli paha
kulkutauti 1910 – 1920-luvuilla.]

Etäyhteydet, turvavälit ja vierailut

Keväällä asukkaiden kanssa otettiin pu-
heluita ja Skype-yhteyksiä omaisiin, sil-
lä ikävöinti oli molemminpuolista. Taka-
pihanpuoleisten ikkunoiden takana pys-
tyi käymään vieraita, jotka sitten soittivat
kännykällä omaiselle ja ikkunan läpi näki-
vät toisensa. Hoitohenkilökunnan omat
koulutustilaisuudet ja kokoukset siirtyi-
vät etäyhteyksiin ja tapahtuvat nykyään-
kin Teams-etäkoulutuksina- ja kokouksi-
na. Oman organisaation ensiapukoulu-
tuskin ym. olivat etäyhteyksin. Saamme
mm. Tampereen kaupungilta työpaikka-
koulutusta ikäihmisten ja geriatrian alalta.

Loppukevät- ja kesäaikaan omaiset saivat
vierailua pihalla. Kerrallaan sai tulla 1-3
vierailijaa, heidät haettiin portilta. Heil-
le ja myös asukkaalle annettiin käsidesiä
ja maskit. Aluksi hoitaja oli ohjaamassa
ja huolehtimassa, että turvavälit pysyvät,
piti muistuttaa siitä, ettei saa kosketella ja
halata. Kesän mittaan "vahtimisesta" voi-
ttiin toisinaan luopua, kun vierailijoillekin
tämä käytäntö tuli tutuksi ja heille ko-
rostettiin niin oman omaisen, kuin mui-
denkin turvallisuutta. Pieniä lapsia em-
me voineet sallia pihaan, koska heidän
oli vaikea ymmärtää, miksi vaaria/mum-

Voit että...

thanko totta!

Hmmmm...

Niinpä 😊

mia ei saanut halata, eivätkä he ymmärtäneet pitää turvavälejä.

Syksyn viileyden tultua olemme siirtäneet vierailut viihtyisäksi tehtyyn tuulikaappiin, johon asetetaan tuolit ja maassa seisova pleksi väliin. Huolehditaan turvavälistä, maskeista ja käsidesistä. Vierailusta pyydetään ilmoittamaan etukäteen, jotta ne voidaan organisoida turvallisesti ja päällekkäisiltä vierailuilta välttää. Kulkuväylä rauhoitetaan tuoksi ajaksi, eli muut asukkaat eivät voi esimerkiksi lähteä ulkoilemaan tuolloin ko. reittiä käyttäen. Kosketuspinnat ja pleksi desinfioidaan joka vierailun välillä. Koska vierailut sitovat myös henkilökunnan aikaa, suosittelemme, että ne tapahtuisivat klo 13 – 15 välillä, jolloin aamu- ja iltavuorolaiset ovat yhtä aikaa töissä ja tarvittaessa saatavilla. Vierailia voi sovitusti klo 17 asti, sillä sen jälkeen alkaa asukkaille varattu rauhallinen iltahetki ja vähitellen yksilölliset iltatoimet. Tällöin työntekijöiden työaika varataan asukkaiden hoitamiseen.

Jos asukas siirtyy saattohoitovaiheeseen tai joutuu vuodepotilaaksi, silloin lähimät omaiset voivat vierailla hänen huoneessaan, ajasta riippumatta. Silloinkin

täytyy huolehtia, ettei sinne mene muita asukkaita. Vierailijoille annetaan suojavarusteet, mutta tässä vaiheessa asukkaalle ei laiteta maskia.

Omaisen huoli ja hätä

Olen kahden työtoverini kanssa pitänyt kaksi vuotta sitten alkanutta Puolisoryhmää, jossa on kuuden asukkaan puoliset. Luonnollisesti seuraamme koronatilannetta ja -ohjeistuksia koko ajan ja toimimme niiden mukaan tapaamisiemme järjestelyssä. Heillä on tapaamisissa maskit ja käsidesi on ahkerassa käytössä, mutta toki kahvinjuonnin ajaksi on maskit riisuttu.

Omaisilla on kahdenlaista surua ja huolta, toisaalta muistisairauden eteneminen ja sen merkit ja sitten vielä lisäksi koronarajoitukset. Ikävöinti ja huoli siitä, että omainen unohtaa eikä tunnista enää esim. lapsenlapsia, on hyvin syvää. Yritämme muistuttaa siitä, että äänestä, silmistä ja olemuksestakin huokuu tuttuutta, vaikka maskin takaa ei näe koko kasvoja.

Yritämme auttaa asukkaita ja heidän läheisiään ylläpitämään keskinäisiä yhteyksiään. Pyrimme vahvistamaan läsnäolon tunnetta, vaikka koskettelu ja läheisyys ei ole nyt mahdollista. Valitettavasti asukkaiden vierailut sukujuhlisiin hoitokodin ulkopuolelle eivät ole sallittuja.

Lääkärimme joutui kesällä rajaamaan asukkaiden tapaamiset vain tänne Vaakolle, sillä asukkaiden vierailut Vaakon ulkopuolelle olisi ollut liian suuri riski mahdolliselle koronartunnalle. Tällöin olisi saattanut altistua yksikköemme kaikki 48 asukasta sekä henkilökunta.

Ei ole helppoa meille työntekijöillekään erottaa rakkaita toisistaan. Kuuntelemme omaisten hätää, mutta joudumme toimimaan ohjeistuksen mukaan, koska meidän tehtävämme on suojella kaikkia asukkaita sekä työtovereitamme ja lähimmäisiämme.

Ristiriidasta uusiin turvatoimiin

Keväällä ja alkukesästä peruutettiin monia lääkäriaikoja, kampaamo- ja jalkahoitokäyntejä. Nyttemmin niihin on palattu. Kaikki yksikön ulkopuolelta tulevat käyttävät maskia oli sitten kyseessä omalääkäri, suuhygienisti, jalkahoitaja, huol-

tomies tai hautaustoimiston työntekijä. Asukkaan kanssa voidaan käydä lääkärissä taksilla niin, että kaikilla autossa olojoilla on maskit.

Asukkaalla on vain kerran ollut koronaepäily. Tuolloin mobiilihoitaja kävi ottamassa koronatestin. Vuoteeseen hoidettavan asukkaan ovi jouduttiin laittamaan lukkoon, mutta se edellytti säännöllistä käyntiä hänen luonaan vartin välein, huoneeseen hoitotoimiin mentäessä pukeuduttiin kaikkiin suojavarustuksiin. Vastaus oli negatiivinen, mutta sen odottelussa meni useampi päivä.

Jos työntekijällä on flunssaoireita, hänen pitää hakeutua työterveyden kautta koronatestiin ja olla pois töistä määrätyn ajan. On haastavaa järjestellä työvuoroja uudestaan ja toisinaan joudutaan korvaamaan puuttuva työntekijä pyytämällä sijainen organisaation toisesta yksiköstä.

Työmäärä ja työtaakka vanhusten hoitotyössä on ilman koronaakin suuri. Pelko omasta, perheenjäsenen, työtoverin tai asukkaan sairastamisesta uuvuttaa ja väsyttää. Kuitenkin olemme selviytyneet ja omaksuneet uusia työtapoja ja käytäntöjä. Olemme arvostaneet toisiamme ja ammattitaitoamme. Jaksamisessa auttaisi nyt todella aito kannustus ja konkreettinen tuki niin yhteiskunnan kuin lähimman johdonkin taholta.

Taina Helin,
psykiatrinen sairaanhoitaja, diakonissa,
työnohjaaja, kuvataideterapeutti
Tampere

Taina Heliniä haastatteli Riitta Sointu, Tampereella 14.10.2020
Kuvat ottanut Tanja Sointu

Vaakon Harju on viihtyisä koti muistisairaille ihmisille. Se sijaitsee Tampereen Epilässä. Vaakolla on neljä tupaa, A-, B-, C- ja D-tuvat, joissa on yhteensä 48 asukaspaikkaa. Vaakon Harju on yksi Treili Oy:n tehostetun palveluasumisen yksiköistä. Asukkaaksi hakeudutaan ottamalla yhteyttä oman alueen kotihoitoon tai hoitavan tahon sosiaalityöntekijään. Palveluihin voi hakeutua myös Tampereen kaupungin palvelusetelillä, kotikuntamuuttajana tai itse maksavana asiakkaana.

Mitä sairaanhoitajat toivovat, jotta toisesta korona-aallosta selvittäisiin?

Poimintoja Sairaanhoitajaliiton koronakyselyn tuloksista, Sairaanhoitajaliiton uutiskirje 5.10.2020:

-Työantajat jättäisivät säästöjen takia tehdyt lomautukset ja sijaisten palkkaamisrajoitukset tauolle, jotta työntekijöitä riittää lisääntyvään tarpeeseen.

- Sairaanhoitajien ja lähiesihenkilöiden jaksamiseen tulee kiinnittää huomiota ja tarjota tukea. Sairaanhoitajien viesti esi-

henkilöille on, että kysykää, kuunnellkaa ja kuulkaa sairaanhoitajia ja tukekaa olemalla paikalla ja tavoitettavissa ja antamalla mahdollisuus keskusteluun. Henkilökunta pitää ottaa mukaan muutosten suunnitteluun.

- Samoin lähiesihenkilöiden viesti omille esihenkilöilleen ja johdolle on, että luottakaa esihenkilöiden osaamiseen, antakaa esihenkilöiden päättää asioista, jotka he tuntevat johtoa paremmin ja antakaa tukenne lähiesihenkilöille.

- Valtiovallalta ja viranomaisilta sairaanhoitajat toivovat selkeitä alueellisia rajoituksia sekä selkeää ja yhteneväistä ohjeistusta. Lisäksi toivotaan yleisemminkin selkeitä sääntöjä.

- Sairaanhoitajien pääviesti valtiovallalle, kunnille ja työnantajille on se, että rahallinen korvaus on vähintään, mitä voidaan tehdä sairaanhoitajien jaksamisen tukemiseksi ja alalta poistumisen estämiseksi. Rahallinen korvaus, palkan korjaaminen vaatimusta ja vastuuta vastaavalle tasolle on sairaanhoitajien mielestä arvostuksen tunnustus.

- Sairaanhoitajat toivovat ennakkoivaa varautumista. Suojaimia ja tarvikkeita on riitettävä kaikille asianmukaisen suojautumisen ja työturvallisuuden mahdollistamiseksi.

Lisätiedot:

Sairaanhoitajaliiton kehittämispäällikkö Liisa Karhe, 010 321 3336
Sairaanhoitajaliiton puheenjohtaja Nina Hahtela, 010 321 3331

<https://sairaanhoitajat.fi/meista-enemman/lausunnot-kannanotot-ja-raportit/>